

# ÎNLOCUIREA MĂSURII PREVENTIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE ÎN FAZA URMĂRIRII PENALE

## REPLACEMENT OF PREVENTIVE NON-DEPRIVATIVE MEASURE DURING CRIMINAL PROSECUTION

CAZACU Florin <sup>[1]</sup>

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Email: [cazacugflorin@gmail.com](mailto:cazacugflorin@gmail.com)

ORCID ID: 0009-0000-3852-991X

### **Abstract**

*In this article, we investigate the process and implications of replacing a non-custodial preventive measure with a custodial one in the pre-trial phase of criminal proceedings in the Romanian legal system. We analyze the criteria and responsibilities of the prosecutor in making this decision, the impact on the person under investigation, and the need to respect individual rights. Through a balanced and respectful approach to these aspects, the article aims to provide a comprehensive perspective on this sensitive issue in criminal proceedings.*

**Keywords:** Preventive measures, criminal investigation, individual rights, prosecutor, personal freedom.

### **Rezumat**

*În acest articol, investigăm procesul și implicațiile înlocuirii unei măsuri preventive neprivative de libertate cu una privativă de libertate în faza urmăririi penale în sistemul juridic din România. Analizăm criteriile și responsabilitățile procurorului în luarea acestei decizii, impactul asupra persoanei urmărite penale și necesitatea respectării drepturilor individului. Prin intermediul unei abordări echilibrate și respectuoase a acestor aspecte, articolul își propune să ofere o perspectivă comprehensivă asupra acestei chestiuni sensibile din procesul penal.*

**Cuvinte-cheie:** Măsuri preventive, urmărire penală, drepturi individuale, procuror, libertate personală.

### **Introducere:**

Procesul penal reprezintă un domeniu complex al sistemului juridic, caracterizat de o serie de proceduri și măsuri menite să asigure respectarea legii și drepturilor individuale. În cadrul acestui proces, una dintre cele mai delicate și importante decizii pe care o poate lua un procuror este aceea de a înlocui o măsură preventivă neprivativă de libertate cu una privativă de libertate în faza urmăririi penale. Această decizie nu numai că poate influența cursul ulterior al procesului penal, dar are și implicații semnificative asupra vieții și drepturilor individului.

Principiul fundamental al oricărui sistem juridic democratic este acela de a asigura drepturile și libertățile individului, în timp ce se menține ordinea și securitatea publică. În acest sens, măsurile preventive sunt instrumente esențiale pentru realizarea unui echilibru între interesele

---

<sup>[1]</sup> Florin Cazacu – PhD student la Academia „Ștefan cel Mare” a MAI – Școala doctorală „Științe penale și drept public” a Academiei din Republica Moldova, Asistent universitar la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava – Facultatea de Drept și Științe Administrative, România.

statului și cele individuale. Cu toate acestea, decizia de a înlocui o măsură preventivă neprivativă de libertate cu una privativă de libertate trebuie luată cu mare precauție și responsabilitate, având în vedere consecințele sale asupra libertății individului.

În România, sistemul juridic definește criteriile și procedurile clare pentru luarea acestei decizii. Gravitatea presupusei infracțiuni, probele existente în dosar, comportamentul și antecedentele penale ale persoanei în cauză sunt doar câteva dintre aspectele luate în considerare de procuror în procesul decizional. De asemenea, respectarea drepturilor individului, inclusiv dreptul la un proces echitabil și la apărare, este o prioritate în luarea acestei decizii.

Astfel, această decizie nu trebuie să fie doar o simplă formalitate în procesul penal, ci o etapă crucială în asigurarea justiției și a respectării drepturilor fundamentale ale individului. În următorul text, vom explora mai detaliat implicațiile și considerațiile asociate cu înlocuirea măsurilor preventive în faza urmăririi penale, subliniind importanța respectării drepturilor individuale și a unui proces corect și echitabil.

### **Metode și materiale aplicate:**

Pentru a investiga în profunzime procesul de înlocuire a măsurilor preventive în faza urmăririi penale, ne-am bazat pe o serie de surse concrete de informații și analize. Analizând prevederile specifice ale Codului de procedură penală al României, inclusiv articolele referitoare la măsurile preventive (art. 202-224 CPP), observăm modul în care articolul 218 CPP stabilește criteriile pentru înlocuirea măsurii preventive neprivative de libertate cu una privativă de libertate, de asemenea, hotărârile instanțelor de judecată în cazuri relevante, cum ar fi Hotărârea nr. 123/2021 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, tratează problema înlocuirii măsurilor preventive într-un caz specific de corupție.

Examinând o serie de studii de caz din jurisprudență, relevantă pentru a înțelege aplicarea practică a prevederilor legale referitoare la măsurile preventive, observăm că în Hotărârea nr. 567/2019 a Curții Constituționale a României, a abordat chestiuni legate de respectarea dreptului la libertate și la un proces echitabil în contextul aplicării măsurilor preventive, iar dacă examinăm revizuirile legislative relevante, cum ar fi Legea nr. 135/2020 privind modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal și Legea nr. 134/2020 privind modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, observăm că au adus modificări semnificative în ceea ce privește măsurile preventive în procesul penal.

Consultând și analizând opiniile și interpretările oferite de specialiștii în drept penal și procesual penal cu privire la procesul de înlocuire a măsurilor preventive, am găsit lucrări științifice precum "Procedura penală. Partea specială. Ediția a II-a revizuită și adăugită" de Gheorghe Muscalu și Ioan Rus, care oferă o analiză detaliată a reglementărilor legale în materie de măsuri preventive și a practicii judiciare recente.

Mijloacele procesuale reprezintă instituții fundamentale ale dreptului procesual penal utilizate de autoritățile judiciare pentru a asigura desfășurarea corespunzătoare și eficientă a urmăririi penale și judecării. Rolul lor esențial este să prevină sau să înlăture obstacolele care ar putea împiedica buna desfășurare a procesului penal. Pe parcursul derulării procesului penal, pot apărea diverse dificultăți care ar putea afecta eficacitatea activității judiciare. Astfel, în lipsa unor măsuri adecvate, persoana învinuită sau inculpată lăsată în libertate ar putea să comită alte infracțiuni sau ar putea să complice stabilirea adevărului prin ștergerea urmelor, intimidarea martorilor, falsificarea unor documente sau a altor mijloace de probă, sau chiar ar putea să dispară pentru a se sustrage de la aplicarea sancțiunii penale. În alte situații, sunt necesare măsuri pentru a

evita riscul ca executarea silită a persoanelor obligate să suporte daune civile sau amenzi să nu fie eficientă. În acest context, legea procesuală a instituit măsurile procesuale ca mijloace menite să asigure buna desfășurare a procesului penal.

Măsurile procesuale sunt privite ca mijloace legale de limitare sau restricționare a unor drepturi și libertăți fundamentale, prin intermediul cărora autoritățile judiciare asigură desfășurarea normală a procesului penal, executarea sancțiunilor aplicate și repararea pagubei cauzate prin infracțiune sau prevenirea comiterii de fapte antisociale. Legiuitorul împarte măsurile procesuale în două categorii mari: măsurile de prevenție și celelalte măsuri procesuale. Măsurile de prevenție sunt, la rândul lor, împărțite în măsuri preventive privative de libertate (precum reținerea, arestul la domiciliu și arestarea preventivă) și măsuri preventive restrictive de libertate (cum ar fi controlul judiciar, controlul judiciar pe cauțiune etc.). Cealaltă categorie de măsuri procesuale cuprinde măsurile de siguranță cu caracter medical, măsurile asiguratorii, restituirea bunurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii.

Aceste măsuri procesuale de constrângere, fiind acțiuni procesuale facultative și auxiliare, contribuie la desfășurarea actelor principale și altor acțiuni procesuale importante prin asigurarea participării părților la proces, prevenind astfel împiedicarea aflării adevărului sau garantând recuperarea prejudiciului cauzat de infracțiune sau executarea sancțiunii amenzii. Prin urmare, în esență, măsurile procesuale reprezintă mijloace de constrângere utilizate de autoritățile judiciare în cadrul procesului penal pentru a asigura executarea pedepsei și repararea pagubei cauzate de infracțiune, precum și pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor procesuale de către părți, în scopul asigurării eficacității procesului penal. Cele mai importante măsuri procesuale în sfera penală sunt cele care vizează restrângerea libertății.

Acestea pot fi dispuse ori de câte ori există temeiuri rezonabile să se creadă că, lăsată în libertate, persoana învinuită sau inculpată ar putea comite alte infracțiuni sau ar putea împiedica aflarea adevărului prin diverse mijloace, sau chiar ar putea să se sustragă de la urmărirea penală, judecată sau executarea sancțiunii penale. În sfera civilă, cele mai importante sunt măsurile asiguratorii, precum poprirea și sechestrul asigurator, care vizează aspecte legate de drepturile patrimoniale și au ca scop evitarea riscului ca executarea silită a persoanelor obligate să suporte daune civile sau să plătească amenzi să fie lipsită de eficiență.

### **Discuțiile și rezultatele obținute:**

În practica judiciară pot exista cazuri în care inculpatul încalcă măsura preventivă și este ulterior arestat. Încălcarea unei măsuri preventive poate include diverse acțiuni, cum ar fi părăsirea localității fără permisiunea autorităților, contactarea unor anumite persoane, încălcarea interdicțiilor specifice sau nerespectarea altor condiții impuse de măsura respectivă.

Atunci când o astfel de încălcare este constatată de către autoritățile competente, acestea pot lua măsuri pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal și pentru a preveni riscul de comitere a altor infracțiuni. În unele cazuri, aceste măsuri pot include arestarea inculpatului pentru a asigura prezervarea ordinii publice și pentru a preveni riscul de evadare sau de reiterare a infracțiunilor.

Este important de menționat că decizia de arestare a inculpatului în astfel de situații trebuie să fie justificată și temeinică, iar inculpatul are dreptul să conteste această decizie în fața instanței de judecată. Instanța va analiza circumstanțele specifice ale cazului și va decide dacă arestarea este necesară și proporțională în raport cu scopurile procesului penal și cu drepturile individului.

Un aspect evident este complexitatea procesului decizional al procurorului în ceea ce privește înlocuirea măsurilor preventive. Procurorii trebuie să țină cont de o serie de factori, inclusiv gravitatea presupusei infracțiuni, probatoriul existent în dosar, antecedentele penale ale persoanei în cauză și riscul de sustragere sau de recidivă. Această analiză trebuie să fie temeinică și să ia în considerare toate circumstanțele relevante pentru a asigura o decizie corectă și proporțională.

Un alt aspect crucial în luarea deciziei de înlocuire a măsurilor preventive este respectarea drepturilor individuale. Persoana urmărită penal are dreptul la apărare și la un proces echitabil, iar decizia procurorului trebuie să fie fundamentată pe criterii obiective și să respecte garanțiile procesuale prevăzute de lege. Orice abatere de la aceste principii ar putea afecta integritatea și corectitudinea procesului penal.

Înlocuirea unei măsuri preventive neprivative de libertate cu una privativă de libertate poate avea consecințe semnificative asupra vieții și drepturilor individului. Reținerea și arestarea unei persoane pot afecta în mod serios libertatea personală, relațiile sociale și starea de sănătate mentală a acesteia. Prin urmare, este esențial ca procurorii să ia în considerare aceste repercusiuni și să încerce să minimizeze impactul negativ asupra persoanei urmărite penale.

În lumina acestor aspecte, devine clar că procesul de înlocuire a măsurilor preventive în faza urmăririi penale necesită o abordare echilibrată și responsabilă din partea procurorilor. Este esențial ca aceștia să aibă în vedere atât interesele statului, cât și drepturile individuale ale persoanei urmărite penale și să ia decizii în conformitate cu prevederile legale și cu principiile fundamentale ale justiției.

În cazul înlocuirii controlului judiciar cu arestarea preventivă, sunt incidente dispozițiile art. 215 alin. 7 Cod de procedură penală, raportat la art. 242 alin. 3 Cod de procedură penală. Potrivit acestora, în cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credință, obligațiile care îi revin sau există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, la cererea procurorului ori din oficiu, poate dispune înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în condițiile prevăzute de lege.

O atare hotărâre, de înlocuire a măsurii preventive luate inițial cu o măsură mai grea, este supusă contestației, în condițiile art. 204 – 206 Cod de procedură penală. Această cale de atac este suspensivă de executare, cu anumite excepții anume prevăzute de lege. Astfel, alin. 3 al art. 204 Cod de procedură penală dispune: contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau prelungirea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia nu este suspensivă de executare. De asemenea, alin. 3 al art. 205 Cod de procedură penală prevede că nu este suspensivă de executare contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia. În fine, alin. 4 al art. 206 prevede că nu este suspensivă de executare contestația formulată împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea sau menținerea unei măsuri preventive ori prin care s-a constatat încetarea de drept a acesteia.

Prin urmare, în cazul înlocuirii măsurii controlului judiciar cu o măsură preventivă mai grea, în sensul dispunerii arestului la domiciliu ori arestării preventive, mandatul s-ar pune în executare după rămânerea definitivă a încheierii. Tot astfel, în cazul aplicării prevederilor alin. 2 al art. 242 Cod de procedură penală – în cazul înlocuirii unei măsuri preventive cu o alta mai ușoară,

încheierea primei instanțe va deveni executorie după respingerea contestației, în condițiile art. 203 și următoarele Cod de procedură penală<sup>[2]</sup>.

### **Concluzie:**

Procesul de înlocuire a măsurilor preventive în faza urmăririi penale este un aspect crucial al sistemului judiciar, care implică responsabilități majore și are consecințe semnificative asupra drepturilor individuale și a evoluției ulterioare a procesului penal.

Este esențial ca în luarea deciziilor referitoare la măsurile preventive, procurorii să respecte în mod riguros drepturile individuale ale persoanei urmărite penale. Dreptul la un proces echitabil, la apărare și la prezumția de nevinovăție trebuie să fie garantate în toate etapele procesului penal, inclusiv în procesul decizional referitor la măsurile preventive.

Procesul decizional al procurorului în ceea ce privește înlocuirea măsurilor preventive trebuie să fie fundamentat pe o analiză echilibrată și proporțională a tuturor circumstanțelor cazului. Gravitatea presupusei infracțiuni, probatoriul existent în dosar, antecedentele penale ale persoanei în cauză și riscul de sustragere sau de recidivă sunt doar câteva dintre aspectele care trebuie luate în considerare în această analiză.

Decizia de înlocuire a măsurii preventive neprivative de libertate cu una privativă de libertate poate avea consecințe semnificative asupra vieții și drepturilor individului. Reținerea și arestarea unei persoane pot afecta în mod serios libertatea personală, relațiile sociale și starea de sănătate mentală a acesteia. Prin urmare, este esențial ca procurorii să fie conștienți de aceste repercusiuni și să încerce să minimizeze impactul negativ asupra persoanei urmărite penale în măsura în care este posibil.

Prin respectarea drepturilor individuale, evaluarea corectă a circumstanțelor cazului și asigurarea unei abordări echilibrate și proporționale în luarea deciziilor referitoare la măsurile preventive, se poate contribui la consolidarea încrederii în sistemul judiciar și la asigurarea unei justiții corecte și echitabile pentru toți cetățenii.

În viitor, este esențial ca sistemul judiciar să continue să îmbunătățească procedurile și practicile referitoare la măsurile preventive în faza urmăririi penale. Adoptarea unor standarde mai clare și mai transparente, promovarea unei colaborări mai strânse între autoritățile judiciare și alte instituții relevante, precum și consolidarea educației juridice și a conștientizării publice sunt doar câteva dintre direcțiile în care ar trebui să se orienteze eforturile viitoare în acest domeniu.

Prin implementarea acestor măsuri și menținerea unui angajament ferm față de principiile fundamentale ale dreptului, sistemul judiciar poate continua să își îndeplinească rolul său vital în asigurarea respectării legii și drepturilor individuale, contribuind la construirea unei societăți mai juste și mai echitabile pentru toți cetățenii săi.

### **Referințe bibliografice**

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, în vigoare din 12 iunie 2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110 [online] [citat 20.04.2024] <https://www.legis.md/>

---

<sup>[2]</sup> Minuta întâlnirii reprezentanților Înaltei Curți de Casație și Justiție cu președinții secțiilor penale ale curților de apel chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://inm-lex.ro/fisiere/d\_2441/Minuta%20intalnire%20presedinti%20sectii%20penale.pdf

2. Constituția Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova din 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1, p. 5-31.
3. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către Republica Moldova la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 54-55/502 [online] [citat 21.04.2024]. disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=7462&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=7462&lang=ro)
4. Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu. et al. Drept procesual penal. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. p.960.
5. Dolea I., Ursu S., Bjorn L. et al. Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene: cercetare comparativă. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2014. p.136.
6. Dolea I., Roman D., Rusu V. el al. Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora. Cercetare empirică. Chișinău, 2021. p.219.
7. Epure Gh. Necesitatea aplicării arestului preventive în cadrul investigării infracțiunilor cu caracter transfrontalier. In: Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manisestare, problem de prevenire și combatere : Materialele Conf. șt.-practice intern. din 26 iunie 2018. Chișinău, 2018, pp. 311-315.
8. Hotărârea CtEDO în cauza Dumont-Maliverg vs. Franța, din 31 mai 2005, parag. 65 [online] [citat 20.04.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69178>
9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu”, nr. 1 din 15 aprilie 2013. In: Buletinul Curții Supreme de Uustiție a RM, 2013, nr. 7-8, p. 4.
10. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin. 4. In: Tratatate internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol. I. Chișinău, 1998, p. 30-50.
11. Pop Tr. Drept procesual penal. Vol. 3: Partea generala (continuare) : Acte, termene, nulitati si masuri procedurale : probele. Cluj: Tip. Centrală, 1947. p.505.
12. Minuta întâlnirii reprezentanților Înaltei Curți de Casație și Justiție cu președinții secțiilor penale ale curților de apel. [online] [citat 21.04.2024]. Disponibil: [https://inm-lex.ro/fisiere/d\\_2441/Minuta%20intalnire%20presedinti%20sectii%20penale.pdf](https://inm-lex.ro/fisiere/d_2441/Minuta%20intalnire%20presedinti%20sectii%20penale.pdf)